

2 Το επίθημα *-ίτ(ης)* στη γεωλογία

Άννα Καμπανάρου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ¹

Στο παρόν άρθρο περιγράφεται το διαθέσιμο στη Νέα ελληνική επιστημονικό επίθημα *-ίτ(ης)* που χρησιμεύει στην ορολογία της γεωλογίας προκειμένου να κατασκευάζει ουσιαστικά που αποτελούν ονόματα ορυκτών. Η ανάλυσή του γίνεται με βάση το θεωρητικό μοντέλο της Κατασκευαστικής Μορφολογίας της Danielle Corbin. Η γραμματική κατηγορία της βάσης παραγωγής είναι κατά κανόνα ουσιαστικό ενώ ως προς τη σημασία μπορεί να δηλώνει ανθρωπωνύμιο, τοπωνύμιο, χημικό στοιχείο/ένωση ή ιδιότητα. Παρ' ότι η πλειονότητα των όρων αναγνωρίζεται συγχρονικά ως παράγωγες λέξεις, η προέλευσή τους ανάγεται στους αντίστοιχους αγγλικούς όρους. Συγκεκριμένα, οι όροι αποτελούν άμεσα δάνεια, έμμεσα δάνεια από αναγνώριση ή μεταφραστικά, ή μικτούς τύπους. Κλείνοντας, υποστηρίζεται ότι το επίθημα *-ίτ(ης)* προέρχεται από το *-ite* της αγγλικής, το οποίο με τη σειρά του ανάγεται το αρχαιοελληνικό *-ίτης*, που δηλώνει ιδιότητα.

The suffix *-itis* in geology

Anna Kampanarou

ABSTRACT

This paper aims for an analysis of the Modern Greek scientific suffix *-itis* in geology's terminology within the framework of Danielle Corbin's theory of Construction Morphology. The aforementioned suffix constructs nouns denoting minerals by applying to a base noun, which regularly belongs to one of the following semantic categories: proper names, place names, chemical elements/compounds or property. Although most of the considered terms can be synchronically recognized as derived nouns, their origin can be tracked down in their English counterparts. Specifically, the terms can be labeled as direct or indirect (via recognition) loanwords, calques or mixed forms. Finally, we claim that the suffix *-itis* originates from the English *-ite*, which is traced back to an Ancient Greek suffix *-itis* which is property denoting.

¹ Ευχαριστώ θερμά την κα Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη για τη σημαντική γνώση που μου προσέφερε σχετικά με το μοντέλο της Κατασκευαστικής Μορφολογίας, τις συμβουλές της και την προσεκτική ανάγνωση του κειμένου, τους φίλους και πρώην συνεργάτες του Μεταλλευτικού Μουσείου Μήλου και τον κ. Παύλο Κωνσταντινίδη, απόφοιτο του τμήματος Φυσικής του ΑΠΘ, για τις γεωλογικές πληροφορίες και το Κοινωνικό Ίδρυμα «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης» για τη στήριξη του καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

0 Εισαγωγή

0.1 Ορισμός και ονοματολογία ορυκτών

Ως *ορυκτό* ορίζεται «ένα φυσικώς εμφανιζόμενο ομογενές στερεό, το οποίο συνήθως σχηματίζεται με ανόργανες διαδικασίες, χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό ταξινομημένης ατομικής διατάξεως, και έχει χημική σύσταση και φυσικές ιδιότητες, οι οποίες είτε είναι σταθερές είτε κυμαίνονται εντός ορισμένων ορίων» [24:1].

Μολονότι η μελέτη τους ανάγεται στον 4^ο αι. π.Χ., το πρόβλημα της ονοματολογίας των ορυκτών γίνεται εντονότερο μετά τη χημική ταξινόμησή τους από τον James Dwight Dana (1813-1895). Ο συστηματικός τρόπος κατονομασίας των ορυκτών καθιερώνεται το 1958 με την ίδρυση της *Διεθνούς Ένωσης Ορυκτολογίας* (International Mineralogical Association)². Συγκεκριμένα για τα περί τα 5000 καταγεγραμμένα ορυκτά, θα συνεχίσουν να βρίσκονται σε ισχύ περίπου 1300 ονομασίες που είχαν δοθεί πριν τη λειτουργία της ένωσης, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως *κληρονομημένοι* (grandfathered) *όροι*, ενώ οι ονομασίες των υπολοίπων έχουν περάσει τη διαδικασία έγκρισης από την αρμόδια επιτροπή. Το γεγονός ότι η συντριπτική πλειονότητα των ονομάτων, τόσο της ελληνικής, όσο και της αγγλικής και γαλλικής γλώσσας, λήγει σε *-ίτης* και *-ίτε* αντίστοιχα (*-it* στη γερμανική) αποδεικνύει την ύπαρξη μιας άτυπης σύμβασης μεταξύ των γεωλόγων – ορυκτολόγων στη χρήση αυτού του τέρματος προκειμένου να ονοματίσουν τα νέα ορυκτά³.

0.2 Οριοθέτηση του υλικού

Το υλικό της εργασίας συγκεντρώθηκε από το *Handbook of Mineralogy* και την επίσημη ηλεκτρονική βάση ορυκτολογικών δεδομένων <http://www.mindat.org/>, όπου παρέχονται πληροφορίες και για την προέλευση των όρων. Προς επικύρωση των δεδομένων, αλλά και των αποδόσεων των όρων στην ελληνική, χρησιμοποιήθηκε το *Lexicon – Τετράγλωσσο Λεξικό Επιστημονικών και Τεχνικών Όρων*. Προκειμένου όμως να περιοριστεί το ανερχόμενο σε χιλιάδες δείγμα, χρησιμοποιήθηκαν οι ηλεκτρονικά διαθέσιμες σημειώσεις του μαθήματος Ορυκτολογίας του τμήματος Γεωλογίας του Α.Π.Θ. (<http://www.geo.auth.gr/106>). Έτσι συγκεντρώθηκαν 200 λήμματα που αναφέρονται μόνο σε ορυκτά (όχι πετρώματα και κατηγοριοποιήσεις ορυκτών).

² Συγκεκριμένα υπεύθυνη για το έργο αυτό είναι η *Επιτροπή Νέων Ορυκτών και Ονομάτων Ορυκτών* (Commission on New Minerals and Mineral Names) η οποία από το 2006 συνενώθηκε στην *Επιτροπή Ονοματολογίας και Ταξινόμησης Ορυκτών* (Committee on Nomenclature and Classification of Minerals) που λειτουργεί εντός της *Διεθνούς Ένωσης Ορυκτολογίας*.

³ Μια πρώτη προσπάθεια συστηματοποίησης της χρήσης αυτής της κατάληξης πραγματοποιεί ο Povareshnykh [8] το 1972, όπως επισημαίνεται στο [4:1722].

0.3 Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Το μόρφημα *-ίτης* δεν συμπεριλαμβάνεται ως παραγωγικό επίθημα σε καμία γραμματική της νέας ελληνικής (ΝΕ) από όσες ελέγχθηκαν⁴. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πρόκειται για γραμματικές που δεν καλύπτουν αποκλειστικά την επιστημονική ορολογία, στοιχείο που καταδεικνύει την ανάγκη συγγραφής μίας τέτοιας ειδικής γραμματικής [9:3]. Η κατάσταση ωστόσο στα λεξικά είναι διαφορετική. Στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* [17] και στο *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας* [23] λημματογραφούνται τρία ομώνυμα επιθήματα *-ίτης*, εκ των οποίων στο ένα δίνεται η ερμηνεία «επίθημα για την απόδοση στη νέα ελληνική ξένων λέξεων: *βακελίτης, γρανίτης, γραφίτης, λιγνίτης*»⁵ και το οποίο προέρχεται από το γαλλικό *-ite* και το γερμανικό *-it*, τα οποία με τη σειρά τους ανάγονται στο αρχαιοελληνικό (ΑΕ) *-ίτης*, το οποίο χρησίμευε στην κατασκευή ουσιαστικών που δηλώνουν το πρόσωπο που ανήκει ή προέρχεται (κατάγεται) από όπου δηλώνει η βάση ή έχει τα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες που αυτή συνεπάγεται [17:623]. Αυτή η σημασία δίνεται και στο μοναδικό επίθημα *-ίτης* που συμπεριλαμβάνεται στο *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* [18].

1 Ανάλυση επιστημονικού επιθήματος *-ίτης*

1.1 Μορφολογική κατηγορία της βάσης

Για την ανάλυση του επιθήματος χρησιμοποιείται το μοντέλο της Κατασκευαστικής Μορφολογίας της Danielle Corbin [2,3], το οποίο παρουσιάζεται αναλυτικά στα Αναστασιάδη [10,13]. Με βάση αυτό και τη συγχρονική εξέταση του δείγματος συμπεραίνουμε ότι όλοι οι όροι αποτελούν ουσιαστικά παραγόμενα με την εφαρμογή του επιθήματος *-ίτης* σε βάση ουσιαστικό (κυρίως), π.χ. *Ανδαλουσ(ία)* → *ανδαλουσίτης, σίδηρ(ος)* → *σιδηρίτης*, μέσω του κανόνα κατασκευής όρων (ΚΚΟ) που φορμαλιστικά δίνεται ως:

[[X]ο (-ίτης)]_{Επιθ.} όπου X το ουσιαστικό βάση (Οβ), Ο το ουσιαστικό και Επιθ. το επίθημα.

Ωστόσο υπάρχουν ορισμένες φαινομενικές εξαιρέσεις, όπου η βάση είναι επίθετο. Αρχικά οι όροι *γλαυκονίτης, ερυθρίτης, κυανίτης, λευκίτης, τεφροίτης* (βλ. παρακάτω) και *χλωρίτης*

⁴ Ελέγχθηκαν οι εξής: Νεοελληνική γραμματική της δημοτικής (1941) [22], Γραμματική της ελληνικής γλώσσας (1999) [5], και Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολεειτουργική - Επικοινωνιακή (2005) [16].

⁵ Στο *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας* [23, τόμος 3:183] τονίζεται ότι αυτή η σημασία αφορά ιδιαίτερω τα ορुकτά.

έχουν ως βάση το χαρακτηριστικό χρώμα του ορυκτού. Καθώς είναι σύμφωνο με τη θεωρία, μπορούμε να υποθέσουμε ότι πριν την επιθηματοποίηση, προηγείται η μετατροπή του επιθέτου σε ουσιαστικό, π.χ. *ερυθρ(ός)_Ε* → *ερυθρ(ό)_Ο* (χρώμα) → *ερυθρίτης*. Η ίδια διαδικασία μπορούμε να θεωρήσουμε ότι λαμβάνει χώρα και στην περίπτωση του *μειονίτης*, από τη στιγμή που η ουσιαστικοποίηση του συγκεκριμένου επιρρήματος απαντά και στο γενικό λεξιλόγιο: *μείον_{Επ}* → *μείον_Ο* → *μειονίτης*.

Ακόμα, η παραγωγή των παρακάτω μπορεί να βασίζεται σε Οβ-επιστημονικό όρο ή Οιδιότητα, με αφαίρεση του παραγωγικού και του κλιτικού επιθήματος: *δίμορφος_Ε* → *δίμορφ(ισμός)_Ο* → *δίμορφίτης*, *ημίμορφος_Ε* → *ημιμορφ(ισμός)_Ο* → *ημιμορφίτης*, *πυρόμορφος_Ε* → *πυρομορφ(ή)_Ο* → *πυρομορφίτης*, *στιλβός_Ε* → *στιλβ(ότητα)_Ο* → *στιλβίτης*, *σφαλερός_Ε* → *σφαλερ(ότητα)_Ο* → *σφαλερίτης*.

Μία επιπλέον ομάδα παραγώγων από επίθετο είναι οι εξής κληρονομημένοι όροι: *αέριν(ος)* → *αερινίτης*, *άνορθ(ος)* → *ανορθίτης*, *άνυδρ(ος)* → *ανυδρίτης*, *βεζουβιαν(ός)* → *βεζουβιανίτης*, *διγεν(ής)* → *διγενίτης*, *κουβαν(ός)* → *κουβανίτης*, *τετράεδρ(ος)* → *τετραεδρίτης*, *τριδύμ(ος)* → *τριδυμίτης*, ενώ επιθετική είναι και η βάση που αναγνωρίζεται συγχρονικά πίσω από τα *αργυρώδ(ης)* → *αργυροδίτης* και *φλογωπ(ός)* → *φλογοπίτης*. Ωστόσο η ορθογραφία των τελευταίων μαρτυρά την πιστή οπτική απόδοση των αγγλικών *argyrodite* και *phlogopite* αντίστοιχα, όπως συμβαίνει και στα παραγόμενα από Οβ, *κρόκ(ος)* (σαφράν) → *κροκοΐτης*, *σκώληξ* → *σκολεσίτης*, *ταινί(α)* → *ταενίτης* (ή *ταινίτης*), *τεφρός_Ε* → *τεφρ(ό)* (χρώμα) → *τεφροΐτης*. Τα παραδείγματα αυτά δυσχεραίνουν την αναγνώριση των βάσεων λόγω της πιστότητάς τους προς τους αγγλικούς τύπους *crocoite*, *scolécite*, *taenite*, *terphroite*. Για το λόγο αυτό θα μπορούσε να προτιμηθεί η απόδοσή τους ως *αργυρωδίτης*, *φλογωπίτης*, *κροκίτης*, *σκωληκίτης*, *ταινίτης* και *τεφρίτης* (εκ των οποίων τα δύο τελευταία έχουν προταθεί) αντίστοιχα.

Ελάχιστες είναι και οι εξαιρέσεις όπου η βάση είναι ρηματική: *μονάζ(ω)* → *μοναζίτης* ή σύνθετη με ρήμα: *πυρ + λού(ω)* → *πυρολουσίτης*, *χαλκ(ός) + φαίν(ομαι)* → *χαλκοφανίτης*. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι η υπόθεση της πολλαπλότητας της βάσης δεν αντιβαίνει στις βασικές θεωρητικές αρχές της Κατασκευαστικής Μορφολογίας, επομένως ο ίδιος ΚΚΟ μπορεί να εφαρμόζεται σε βάσεις που ανήκουν σε παραπάνω από μία κατηγορίες.

Η βάση, όπως επισημάνθηκε, μετέχει στη διαδικασία παραγωγής χωρίς το κλιτικό μόρφημα, γι' αυτό και το τελευταίο τοποθετείται μέσα σε παρένθεση λ.χ. *ακμ(ή)* → *ακμίτης*, *κασσίτερ(ος)* → *κασσιτερίτης*, *νεφρ(ός)* → *νεφρίτης*. Υπάρχουν επιπλέον και περιπτώσεις όπου γίνεται ένθεση φωνολογικών στοιχείων (τεμαχίων ή συλλαβών) προκειμένου να

υπάρξει διάκριση από κάποιον συγγενικό όρο, όπως συμβαίνει στα *αρσεν(ικό)* → *αρσενολίτης*⁶ (≠ *αρσενίτης*), *βισμουθ(ιο)* → *βισμουθινίτης* (≠ *βισμουθίτης*), *θόρ(ιο)* → *θοριανίτης*⁷ (≠ *θορίτης*), *ρόδ(ο)* → *ροδονίτης* (≠ *ροδίτης* (φυτολογία)). Πρόβλημα φαίνεται να δημιουργούν και τα παρακάτω παραδείγματα όπου εμφανίζεται ένα ένθετο στοιχείο πιθανόν για φωνολογικούς λόγους (λ.χ. αποφυγή χασμωδίας): *βανάδ(ιο)* → *βαναδινίτης*, *γλαυκ(ό)* → *γλαυκονίτης*, *ουράν(ιο)* → *ουρανινίτης* *χόνδρος* → *χονδροδίτης*. Ωστόσο για την απόδοση των αντίστοιχων αγγλικών όρων, και εφόσον δεν υπάρχουν σχετικοί όροι από τους οποίους πρέπει να διακριθούν, θα μπορούσαν να προτιμηθούν τα ονόματα *βαναδίτης*, *γλαυκίτης*, *ουρανίτης*, και *χονδρίτης*, που, αν και υπάρχουν, έχουν ελάχιστη αποδοχή από την επιστημονική κοινότητα.

Στη συνέχεια, παρατηρούμε ότι το Οβ στα περισσότερα παράγωγα είναι απλό λ.χ. *Αμαζόνι(ος)* → *αμαζονίτης*, *γάλλ(ιο)*⁸ → *γαλλίτης*, *Braun* → *μπραουνίτης*. Μπορεί βέβαια και η ίδια η βάση να είναι παράγωγη, και το όνομα του ορυκτού να προκύπτει με αφαίρεση ή μη του παραγωγικού επιθήματος π.χ. *ενάργ(εια)* → *εναργίτης* αλλά *αέρ(ας)* → *αέρ(ινος)* → *αερινίτης*. Το Οβ μπορεί επίσης να είναι μονολεκτικό σύνθετο, λ.χ. *ανθ-ό-φυλλο* → *ανθοφυλλίτης*, ή πολυλεκτικό σύνθετο⁹ ή φράση, λ.χ. *χλωριούχος άργυρος* → *χλωραργυρίτης* ή *κυανή τρίχα* → *κυανοτριχίτης* αντίστοιχα.

Τέλος, συναντάμε τύπους που έχουν προκύψει με εφαρμογή της απλολογίας (που εμφανίζεται και στον αγγλικό όρο), εν προκειμένω στο δείγμα μας οι όροι *αλου(μίν(ιο))* → *αλουνίτης*, όχι **αλουμινίτης*, και *(Τραν)συλβαν(ία)* → *συλβανίτης* αλλά και όρους που ως Οβ χρησιμοποιείται το αρκτικόλεξο των συστατικών του στοιχείων: *ιρίδιο* + *αρσενικό* → *ιραρασίτης*, *calcium*, *vanadium*, *silicon* (ασβέστιο, βανάδιο, πυρίτιο) → *καβανσίτης*, *ferrum* (σίδηρος) + *silicon* (πυρίτιο) → *φερροσιλίτης* ή ενός τοπωνυμίου: *National Museum of Wales* (Εθνικό Μουσείο της Ουαλίας) → *ναμουβίτης*.

⁶ Με μία δεύτερη ανάλυση δε θα είχαμε αφαίρεση του παραγωγικού επιθήματος *-ικ(ο)*, αλλά διατήρησή του, προσθήκη του ενθετικού στοιχείου *-ολ-* και εφαρμογή απλολογίας: **αρσενικολίτης* → *αρσενολίτης*.

⁷ Εδώ παρά την ένθεση του *-αν-*, παρατηρούμε ότι έχει διατηρηθεί το *-ι-* του κλιτικού επιθήματος.

⁸ Η ιδιαιτερότητα του κλιτικού επιθήματος *-ίο* στην επιστημονική ορολογία, ερευνάται στα Αναστασιάδη & Φλιάτουρας [9:80] και Αναστασιάδη [14:161].

⁹ Για ορισμένα ονόματα των οποίων η βάση δηλώνει τη χημική σύσταση των ορυκτών, το Οβ μπορεί να ταξινομηθεί και ως μονολεκτικό σύνθετο, ανάλογα με τον τρόπο ονοματολογίας των ενώσεων που επιλέγεται π.χ. *υδροξειδίο του μαγνησίου* ή *υδρομαγνήσιο* → *υδρομαγνησίτης*.

Στο σημείο αυτό πρέπει να καταστήσουμε σαφές ότι το υλικό αποτελείται από ονόματα ορυκτών όπου η επιθηματοποίηση με το *-ίτης* είναι η τελευταία διαδικασία παραγωγής. Με αυτό ως κριτήριο έχουν αποκλειστεί ονόματα, όπως λ.χ. *χαλκοπυρίτης* όπου η τελευταία διαδικασία παραγωγής είναι η προσθήκη του *χαλκο-*, για να διακρίνει αυτό το ορυκτό από τους υπόλοιπους πυρίτες. Όσα ονόματα ορυκτών έχουν ως Οβ τη χημική τους ένωση π.χ. *βρωμαργυρίτης*, *ιραρσίτης*, *χλωραργυρίτης* κ.α. θεωρούνται παραγόμενα από Οβ που είναι η ονομασία της ένωσης π.χ. *βρωμιούχος άργυρος* → *βρωμαργυρίτης*. Εξαίρεση αποτελεί μόνο η ονομασία *σίδηρος* + *πυρίτης* → *σιδηροπυρίτης*, που αποδίδει το αγγλικό *pyrite*, για να διαχωρίσει το ορυκτό από τον υπερκείμενο όρο «πυρίτης», που αναφέρεται σε μία οικογένεια ορυκτών (βλ. υποσημειώσεις 18 και 29).

1.2 Σημασιολογική κατηγορία της βάσης

Κατά τη συγχρονική εξέταση των όρων προκύπτει μια σαφής ταξινόμηση με κριτήριο τη σημασιολογική κατηγορία της βάσης, που διακρίνει 4 ομάδες όπου το Οβ είναι:

α) Ανθρωπωνύμιο. Σε 53 παράγωγα η βάση είναι το επίθετο του γεωλόγου - ορυκτολόγου που συνέβαλε στην ανακάλυψη ή μελέτη του ορυκτού, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις όπου χρησιμοποιείται το όνομα κάποιου ιστορικού προσώπου, π.χ. Benjamin Franklin¹⁰ → *φρανκλίνιτης*. Ενδεικτικά εδώ συγκαταλέγονται τα εξής: Adam → *αδαμίτης*, Aikin → *αϊκινίτης*, Allan → *αλλανίτης*, Alluaud → *αλλουανίτης*, de Andrada → *ανδραδίτης*, Anker → *ανκερίτης*, Artini → *αρτινίτης*, Vivian → *βιβιανίτης*, Biot → *βιοτίτης*, Wollaston → *βολλαστονίτης*, von Born → *βορνίτης*, de Bourmon → *βουρνονίτης*, Wurtz → *βουρτσίτης*, Branner → *β(μπ)ραν(ν)ερίτης*, Brush → *β(μπ)ρουσίτης*, Brochant → *βροχανθίτης*¹¹, Gadolin → *γαδολινίτης*, von Goethe → *γκαιτίτης*, Gibbs → *γκιψίτης*, de Dolomieu → *δολομίτης*, Hedenberg → *εδενβεργίτης*, Zois → *ζο(ω)ϊσίτης*, Jameson → *ιαμεσονίτης*, Kankrin → *κανκρινίτης*, von Carnall → *καρναλλίτης*, Coleman → *κολεμανίτης*, Cordier → *κορδιερίτης*, Miller → *μιλλερίτης*, Boulangier → *μπουλανζερίτης*, Brooke → *μπ(β)ρουκίτης*, Uvarov → *ουβαροβίτης*, Ulex → *ουλεξίτης*, Powell → *παουελίτης*, Pentland → *πεντλανδίτης*, Perovski → *περοβσκήτης*, Pollux → *πολλουσίτης*, von Prehn → *πρενίτης*, Proust → *προυστίτης*, Scheele → *σεελίτης*, Silliman → *σιλλιμανίτης*, Smithson → *σμιθσο(ω)νίτης*, Thomson → *τομσονίτης*, Torbern → *τορβ(μπ)ερνίτης*, Troili → *τροιλίτης*, Phillips → *φιλλιπσίτης*, Forster → *φορστερίτης*, Hausmann → *χαουσμανίτης*, Heuland → *χιουλανδίτης*, Hübner → *χουβνερίτης*.

¹⁰ Άλλη πιθανή προέλευση του όρου είναι η περιοχή Franklin, New Jersey, ΗΠΑ.

¹¹ Από το αγγλικό brochantite. Το *-θ* πιθανόν λόγω παρετυμολογίας από το *άνθος*.

β) Τοπωνύμιο. Σε 38 ονόματα χρησιμοποιείται ως βάση ο τύπος όπου βρέθηκε για πρώτη φορά το ορυκτό ή το μέρος όπου υπάρχει σε μεγάλες ποσότητες: Anglesey → *αγγλεσίτης*, Antigorio → *αντιγορίτης*, Antler → *αντλερίτης*, Αραγων(ία) → *αραγωνίτης*, Atacama → *ατακαμίτης*, Bytown → *βυτο(ω)βνίτης*, Galax → *γαλαξίτης*, Gèdre → *γκεδρίτης*, Greenock → *γρηνοκίτης*¹², Drave → *δραβίτης*, Elba → *ελβαίτης*, Έφεσ(ος) → *εφεσίτης*, Zinnwald → *ζιννβαλδίτης*, Ilmen → *ιλμενίτης*, Kaersut → *καιρσουτίτης*, Calaveras → *καλαβερίτης*, Kao-ling¹³ → *καολινίτης*, Kern → *κερνίτης*, λειμών → *λειμωνίτης*, Montmorillon → *μοντμοριλλονίτης*, Muscovy → *μοσχοβίτης*¹⁴, Boleo → *μπολεΐτης*, Otavi → *οταβίτης*, Pargas → *παργασίτης*, Piemonte → *πιεμοντίτης*, Skutterud → *σκουττερουδίτης*, Strontian → *στροντιανίτης*, Vali-Tarama → *ταραμίτης*, Tremola → *τρεμολίτης*, Fayal → *φαυλίτης*.

γ) Χημικό στοιχείο ή ένωση. Για 39 ορυκτά, η βάση του παράγωγου ονόματός τους αναγνωρίζεται από τον γεωλόγο ως δηλωτικό της χημικής τους σύστασης. Ενδεικτικά: *άλ(ας)* → *αλίτης*, *άνθρακ(ας)* → *ανθρακίτης*, *aurum* (χρυσός) + *χαλκ(ός)* → *σουριχαλκίτης*¹⁵, *άργυρος ασβέστ(ιο)* → *ασβεσίτης*, *βόρακ(ας)* → *βορακίτης*, *γερμάν(ιο)* → *γερμανίτης*, *zinc* (ψευδάργυρος) → *ζινκίτης*, *κοβάλτ(ιο)* → *κοβαλίτης*, *κονί(α)* (ασβέστης)¹⁶ + *χαλκ(ός)* → *κονιχαλκίτης*, *cuprum* (χαλκός) → *κυπρίτης*, *λίθιο* + *φορ(έας)* → *λιθιοφορίτης*, *μαγγάν(ιο)* → *μαγγανίτης*, *μαγνήσ(ιο)* → *μαγνησίτης*, *μολύβδαι(α)*¹⁷ → *μολυβδαινίτης*, (*σίδηρος* +) *πυρ* → (*σιδηρο*)*πυρίτης*¹⁸, *sodium* (νάτριο) → *σοδαλίτης*, *ταντάλ(ιο)* → *τανταλίτης*, *τιάν(ιο)* → *τιτανίτης*, *υδροξειδίο του μαγνησίου* → *υδρομαγνησίτης*, *φθόρ(ιο)* → *φθορίτης*, *φωσγέν(ιο)* → *φωσγενίτης*, *χάλκανθ(ο)* → *χαλκανθίτης*, *χρώμ(ιο)* → *χρωμίτης*.

¹² Η ονομασία του ορυκτού δόθηκε, για την ακρίβεια, προς τιμήν του λόρδου του Greenock της Σκωτίας, Charles Murray Cathcart.

¹³ Κινεζική ονομασία του βουνού όπου βρέθηκε, που με τη σειρά της σημαίνει «ψηλή ράχη».

¹⁴ Το όνομα παραπέμπει στο λατ. vitrum muscoviticum (μοσχοβιτικό γυαλί) για το οποίο χρησιμοποιούνταν το ορυκτό στην επαρχία Muscovy της Ρωσίας.

¹⁵ Λόγω του κίτρινου χρώματος θεωρήθηκε ότι περιέχει χρυσό (aurum), αν και αυτό δεν ισχύει.

¹⁶ Υπάρχει και η άποψη ότι προέρχεται από το ΑΕ *κόνις* (σκόνη), με βάση την οποία ο τύπος είναι μικτός και το Οβ δηλώνει και την υφή του και τη σύστασή του.

¹⁷ ΑΕ ονομασία για τον μόλυβδο και ό,τι χρησιμοποιούνταν για γραφή. Ίσως ο όρος *μολυβδίτης* να ήταν προτιμότερος για την απόδοση του αγγλικού molybdenite.

¹⁸ Ο όρος πυρίτης είναι και υπερωνυμικός όρος, για κατηγορία ορυκτών, ενώ ο όρος σιδηροπυρίτης είναι υπωνυμικός. Επειδή όμως ο τελευταίος είναι ο κατεξοχήν εκπρόσωπος της κατηγορίας ενίοτε χρησιμοποιούνται ως συνώνυμοι όροι - ονομασίες του συγκεκριμένου ορυκτού.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε ότι οι όροι *αουριχαλκίτης*, *ζινκίτης*, *καβανσίτης*, *κυπρίτης*, *σοδαλίτης*, και *φερροσιλίτης*, αν και παρακάτω θα συμπεριληφθούν στα άμεσα δάνεια από την αγγλική, από τη στιγμή που ο γεωλόγος τους αναγνωρίζει ως ΚΟ, η υπόθεση ότι τα Οβ υπάρχουν στο ειδικό λεξιλόγιο της χημείας και των συγγενικών επιστημών, είναι εξίσου έγκυρη, και ίσως πρέπει να προκριθεί.

δ) Ιδιότητα. Μεγάλο μέρος των βάσεων δηλώνει μία χαρακτηριστική ιδιότητα του ορυκτού, όπως το χρώμα, η υφή, το σχήμα των κρυστάλλων του ή ακόμα την κύρια χρήση του. Εδώ συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων τα εξής: *αίμα* → *αιματίτης*¹⁹, *αίνιγμα* → *αινιγματίτης*, *άκανθος* → *ακανθίτης*, *άλ(ας) + τρίχ(α)* (*halotrichum*) → *αλοτριχίτης*, *αμβλεία γωνία* → *αμβλυγωνίτης*, *ανθόφυλλο* → *ανθοφυλλίτης*, *αξίν(α)* → *αξινίτης*, *απάτ(η)* → *απατίτης*, *αυγ(ή)* → *αυγίτης*, *γραφή(ή)* → *γραφήτης*, *διαφορ(ά)* → *διαφορίτης*, *ενστάτ(ης)* (αντίπαλος) → *ενστατίτης*, *λεπίδ(α) + ΑΕ κρόκ(η)* (ίνα) → *λεπιδοκροκίτης*, *μαγνήτ(ης)*²⁰ → *μαγνητίτης*, *μαλάχ(η)* (μολόχα) → *μαλαχίτης*, *μάργαρος*²¹ → *μαργαρίτης*, *μιμητ(ής)* → *μιμητίτης*²², *πέταλο* → *πεταλίτης*, *πυρ + φύλλο* → *πυροφυλλίτης*, *ρόδο* + *χρώσ(η)* → *ροδοχρωσίτης*, *σκώληξ* → *σκολεσίτης*²³, *σκόροδο* (σκόρδο) → *σκοροδίτης*, *σύγχυσ(η)* → *συγχυσίτης*, *ταίν(ια)* → *ταενίτης* (ή *ταινίτης*), *τρίδυμος* → *τριδυμίτης*, *φενάκ(η)* (απάτη) → *φενακίτης*.

2 Η προέλευση των όρων

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, υπάρχουν περιπτώσεις οι οποίες συγχρονικά δεν μπορούν να αναγνωριστούν ως κατασκευασμένες λέξεις, ούτε από τον ειδικό γεωλόγο, ενώ ο κατάλογος μεγαλώνει αν τεθεί ως κριτήριο η δυνατότητα αναγνώρισης του Οβ από τον μέσο φυσικό ομιλητή. Η παρούσα εργασία βέβαια, εφόσον αφορά επιστημονική ορολογία, ελέγχει τη γλωσσική ικανότητα του ειδικού επιστήμονα.

¹⁹ Το -τ- από το δεύτερο θέμα του Οβ, που εμφανίζεται στη γενική, *αίματος*. Το ίδιο και για το *αινιγματίτης*.

²⁰ Το ορυκτό ονομαζόταν *μαγνήτης λίθος*, εξαιτίας της εμφάνισής του στη Μαγνησία. Λόγω των ιδιοτήτων του, έδωσε το όνομά του σε αυτές, χαρακτηρίζοντας τις *μαγνητικές*. Ωστόσο συγχρονικά, τόσο για τον μέσο, όσο και για τον ειδικό ομιλητή, μπορεί να εντοπιστεί το Οβ *μαγνήτης*, παρά την κυκλικότητα της ερμηνείας, καθώς το ορυκτό λειτουργεί και χρησιμοποιείται κατεχοχίν ως τέτοιος.

²¹ Λόγιος όρος για το εσωτερικό στρώμα των όστρακων, αλλιώς *σεντέφι*. Η ονομασία *μαργαρίτης* απαντά ήδη στην ΑΕ.

²² Προτιμότερος του *μιμητισίτης* αφού το -σι- θολώνει τη συγχρονική ανάλυση της βάσης.

²³ Η ορθογραφία του αποδίδει το αγγλικό *scolecite* που προκύπτει από μεταγραφή του ΑΕ θέματος *scoléc-* < *σκοληκ-*.

Συνοψίζοντας όσα αναφέρονται στο Αναστασιάδη [12] για την επιστημονική ορολογία γενικά θα λέγαμε ότι η βασική διάκριση των όρων γίνεται ανάμεσα σε όσους αποτελούν άμεσα δάνεια (κυρίως από την αγγλική), τα οποία έχουν προσαρμοστεί στις μορφοφωολογικές απαιτήσεις της ΝΕ, και στα έμμεσα δάνεια τα οποία έχουν προκύψει αφενός μέσω της αναγνωριστικής διαδικασίας (αναγνώριση της ΑΕ αρχής των Οβ) και αφετέρου μέσω της μεταφραστικής. Όλα τα παραπάνω συνιστούν περιπτώσεις εξωτερικού δανεισμού, καθώς απαιτείται η μεσολάβηση μιας άλλης γλώσσας, εν προκειμένω της αγγλικής²⁴. Συγκεκριμένα, παρακάτω σημειώνονται οι πληροφορίες που δίνουν οι βιβλιογραφικές πηγές της εργασίας, για ορισμένα αντιπροσωπευτικά παραδείγματα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αναιρείται η αναγνώριση της συγχρονικής παραγωγής των όρων που παρουσιάστηκαν παραπάνω.

1) Άμεσα δάνεια: *αζουρίτης* < *azurite* < περσ. *lazhward* (γαλάζιος), *αλβίτης* < *albite* < λατ. *albus* (λευκός), *βερμικουλίτης* < *vermiculite* < λατ. *vermiculare* (σκουληκιάζω), *βολφραμίτης* < *wolframite* < γερμ. *wolfert* ή *wolferam* (ονομασία), *γαληνίτης* < *galenite* ή *galena* < λατ. *galena* (ονομασία), *κερουσίτης* < *cerussite* < λατ. *cerussa* (ονομασία λευκού μολύβδου), *κινναβαρίτης* < *cinnabar* < μεσ. λατ. *cinnabaris* < περσ. *zinjifrah* (αίμα του δράκου), *κυπρίτης* < *cuprite* < λατ. *cuprum* (χαλκός)²⁵, *λαζουρίτης* < *lazurite* < περσ. *lazhward* (γαλάζιος), *λιγνίτης* < *lignite* < λατ. *lignum* (ξύλο), *μαρκασίτης* < *marcasite* < αραβική ή μαυριτανική λέξη για τους πυρίτες εν γένει, *μιραμπιλίτης* < *mirabilite* < λατ. (*sal*) *mirabile*, *νακρίτης* < *nacrite* < γαλλ. *nacre* (μαργαρόρριζα, σεντέφι), *ολιβενίτης* < *olivenite* < αγγλ. *olive green* (ελαιοπράσινο χρώμα), *σελεσίτης* < *celestine* < λατ. *caelestis* (μπλε), *σορλίτης* < *schorl* < γερμ. *schürfl* (ακαθαρσίες, απορρίμματα επεξεργασίας).

Παρατηρούμε ότι τα ονόματα *κινναβαρίτης*, *σελεσίτης*, *σορλίτης* και εν μέρει, *γαληνίτης*, δεν προέρχονται από αντίστοιχο όρο λήγοντα σε *-ite*. Αυτό αφενός αποδεικνύει την υψηλή διαθεσιμότητα του επιθήματος *-ίτης* στη γεωλογική ορολογία, σε σύγκριση με άλλα επιθήματα και β' συνθετικά (λ.χ. *-ίνης*, *-ιο* και *-λιθος* αντίστοιχα). Αφετέρου εδώ το τέρμα *-ίτης* θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως *ταξικός σηματοδότης*²⁶, προσαρμόζοντας τις λέξεις στη ΝΕ, προκειμένου να ενταχθούν πιο ξεκάθαρα στην τάξη των ονομάτων ορυκτών.

²⁴ βλ. [11] για αναλυτική παρουσίαση των δανείων της ΝΕ από την αγγλοαμερικανική και τη γαλλική.

²⁵ Το λατ. *cuprum* προέρχεται από το ΑΕ *Κύπρος*, ωστόσο στη βάση αναγνωρίζεται η σημασία του χαλκού, γι' αυτό και κατατάσσεται εδώ, αν βέβαια δεν θεωρηθεί απλά ΚΟ του ειδικού λεξιλογίου.

²⁶ Πρόκειται για τέρματα που είναι ομώνυμα με επιθήματα, αλλά δεν συμμετέχουν σε παραγωγικές διαδικασίες, παρά σε προσαρμογή όρων στη ΝΕ.

2) Έμμεσα δάνεια: Εδώ υπάγονται γενικότερα οι περισσότεροι επιστημονικοί όροι της ΝΕ. Ωστόσο υπάρχουν δύο διακριτές διαδικασίες που διαφοροποιούν το είδος των δανείων:

α) Δάνεια από αναγνώριση: *αλοτριχίτης* < halotrichite < λατ. halotrichum < ΑΕ *ἅλς* + *θρίξ*, *ανθοφυλλίτης* < anthophyllite < λατ. anthophyllum (γαρύφαλλο, μπαχαρικό) < ΑΕ *ἄνθος* + *φύλλον*, *ανορθίτης* < anorthite < ΑΕ *ἄνορθος*, *ενσταίτης* < enstatite < ΑΕ *ἐνστάτης* (αντίπαλος), *κονιχαλκίτης* < conichalcite < ΑΕ *κονία* (ασβέστης) ή *κόνις* (σκόνη) + *χαλκός*, *λειμωνίτης* < leimonite < ΑΕ *λειμών*, *λεπιδοκροκίτης* < lepidocrocite < ΑΕ *λεπίς* + *κρόκη* (ίνα), *μαλαχίτης* < malachite < ΑΕ *μαλάχη* (μολόχα), *μολυβδαινίτης* < molybdenite < ΑΕ *μολύβδαινα* (υλικό για γραφή), *πυροφυλλίτης* < pyrophyllite < ΑΕ *πῦρ* + *φύλλον*, *ροδοχρωσίτης* < rhodochrosite < ΑΕ *ρόδον* + *χρῶσις* (βάψιμο), *σκολεσίτης* < scolecite < ΑΕ *σκώληξ*, *σκοροδίτης* < scorodite < ΑΕ *σκόροδον* (σκόρδο), *στιβνίτης* < stibnite < λατ. stibium < ΑΕ *στίβι* (ονομασία ορυκτού)²⁷, *φενακίτης* < phenakite < ΑΕ *φένας* (απάτη), *χαλκανθίτης* < chalcantite < λατ. chalcantum < ΑΕ *χάλκανθον*.

β) μεταφραστικά δάνεια (ή calques): *ασβεσίτης* < calcite < calcium (ασβέστιο).

3) Μικτοί τύποι: *σουριχαλκίτης* < aurichalcite < λατ. aurichalcum < λατ. aurum (χρυσός) + ΑΕ *χαλκός*.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι για τα *αλίτης* < ΑΕ *άλιτης*_ε < ΑΕ *ἄλς*, *σιδηρίτης* < ΑΕ *σιδηρίτη(ι)ς*_ε (λίθος) < *σίδηρος* και *ομφακίτης* < ΑΕ *ομφακίτης*_ε (λίθος) < *ὄμφαξ* (άγουρο σταφύλι) θα πρέπει να υποτεθεί ότι σε κάποια φάση της ελληνικής το επίθετο (που μαρτυρείται στο λεξικό Liddell-Scott) μετατράπηκε σε ουσιαστικό-όνομα ορυκτού μέσω μετατροπής. Επιπλέον τα *ανθρακίτης* < ΑΕ *ἄνθραξ*, *αυγίτης* < ΑΕ *αὐγή*, *μαγνητίτης* < ΑΕ *μαγνήτης*_ε (λίθος), *μαργαρίτης* < ΑΕ *μάργαρος* και *πυρίτης* (ή *σιδηροπυρίτης*)²⁸ < ΑΕ *πῦρ*, μολονότι στα Παπαναστασίου [19] και Πετρούνιας [20]²⁹, θα θεωρούνταν εσωτερικά λόγια δάνεια από την ΑΕ, εντούτοις πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο οι όροι να χρησιμοποιούνταν από την επιστημονική κοινότητα καθ' όλη τη διάρκεια των περασμένων αιώνων, γεγονός που θα οδηγούσε, ίσως ορθότερα, στο συμπέρασμα ότι δεν πρόκειται για δάνειους όρους αλλά για όρους της ΑΕ που έχουν επιβιώσει στη ΝΕ μέσω της λόγιας παράδοσης, όπως άλλωστε συμβαίνει με σημαντικό μέρος του ΝΕ λεξιλογίου³⁰.

Τέλος, επισημαίνεται ότι, μεταξύ άλλων, όλοι οι τύποι που έχουν ως Οβ ανθρωπωνύμιο ή

²⁷ Εφόσον η συγκεκριμένη ΑΕ βάση δεν αναγνωρίζεται από τον ειδικό, ο όρος θα έπρεπε ορθότερα να θεωρηθεί ολόκληρος ως άμεσο δάνειο από την αγγλική.

²⁸ Οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν τον όρο *πυρίτης* εν μέρει για ένα σιδηρούχο και εν μέρει για ένα χαλκούχο μέταλλο. Πίστευαν ότι περιέχει φωτιά (*πῦρ*), η οποία απελευθερωνόταν ως φωτεινές σπίθες όταν κτυπιόταν με ασάλι. Ο όρος *σιδηροπυρίτης* είναι επιτατικός, ενώ ταυτόχρονα θα μπορούσε να θεωρηθεί και σύνθετος: *πυρ* → *πυρίτης* → *σιδηροπυρίτης*.

²⁹ Στο [21] ο ίδιος μιλάει για *διαχρονικό δανεισμό*, αναφορικά με λέξεις λόγιας προέλευσης που αποτελούν δάνεια από την ΑΕ ή την ελληνιστική κοινή.

³⁰ Ευχαριστώ την κα Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη για την παρατήρηση αυτή.

τοπωνύμιο συνιστούν προσαρμοσμένα δάνεια στην ελληνική. Αυτό αφορά τόσο περιπτώσεις ορθογραφικών δανείων [19:2], λ.χ. *χουμίτης* < humite, *κουμμινγκτονίτης* < cummingtonite, όσο και ακουστικών δανείων λ.χ. *λαυμοντίτης* < laumontite, *ωτουνίτης* < autunite.

3 Η προέλευση του επιστημονικού επιθήματος *-ίτης*

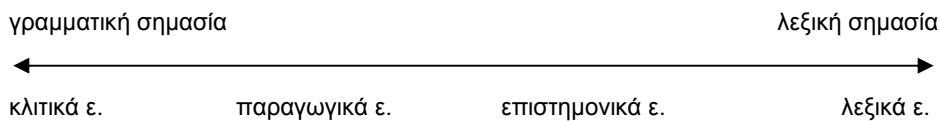
Η έρευνα λοιπόν, οδηγεί στην υιοθέτηση της άποψης ότι το τέρμα *-ίτης* της ΝΕ δεν προέρχεται άμεσα από την ΑΕ, αλλά από το αγγλικό *-ite*, στο δανεισμό του οποίου συνέβαλαν οι απαραίτητες συνθήκες που αναλύονται στο Αναστασιάδη [13:63 κ.ε.]. Μολονότι ομόγραφο είναι και το γαλλικό επίθημα, επειδή η επίσημη γλώσσα της αρμόδιας για την ονοματοδοσία των ορυκτών επιτροπής είναι η αγγλική, είναι ακριβέστερο να υποθέσουμε ότι αυτή είναι η γλώσσα-πηγή του δανεισμού για τα νεότερα ονόματα. Το *-ite* συνιστά επίθημα σχηματισμού ονομάτων ορυκτών, και με αυτήν την ερμηνεία ακριβώς ληματογραφείται στο Oxford English Dictionary [7]. Αυτό με τη σειρά του, σύμφωνα με όλα τα εγχειρίδια γεωλογίας αλλά και το παραπάνω λεξικό, ανάγεται στο ΑΕ *-ίτης* που δηλώνει ιδιότητα, και ως τέτοιο καταγράφεται στο λεξικό Liddell-Scott [6]. Πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι ήδη στην ΑΕ απαντούν τύποι σε *-ίτης* που είναι ονόματα ορυκτών, αλλά και επίθετα λήγοντα στο ίδιο τέρμα που προσδιορίζουν τη λέξη «λίθος»³¹, τα οποία έχουν επιβιώσει στη ΝΕ ως ονόματα ορυκτών. Συμπερασματικά, πέραν της μορφολογικής ομοιότητας, με βάση σημασιολογικά κριτήρια, είναι έγκυρη η υπόθεση ότι τα δύο επιθήματα συνδέονται έμμεσα, από τη στιγμή μάλιστα, που για την ονομασία του ορυκτού προκρίνεται μια χαρακτηριστική του ιδιότητα (χρώμα, υφή, σχηματισμός κρυστάλλων, κύρια χρήση κ.ά.) η οποία εντοπίζεται στη βάση.

4 Το *-ίτης* ως προς τα χαρακτηριστικά [\pm γραμματικό] [\pm λεξικό]

Μολονότι μέχρι στιγμής η αναφορά στο τέρμα *-ίτης* συνοδεύεται από το χαρακτηρισμό «επίθημα», γεγονός που το εντάσσει στην κατηγορία των γραμματικών μορφημάτων, είναι απαραίτητες ορισμένες διευκρινίσεις. Με βάση τη θεωρία της Corbin [2,3] και την Αναστασιάδη-Συμεωνίδη [12] τα χαρακτηριστικά της σημασίας [\pm γραμματικό] [\pm λεξικό] δεν είναι δυαδικά, αλλά βρίσκονται σε ένα συνεχές. Έτσι, στοιχεία όπως τα κλιτικά μορφήματα, που δεν φέρουν αναφορική σημασία βρίσκονται στο γραμματικό άκρο, ενώ τα λεξικά στο αντίστοιχο λεξικό άκρο. Τα επιστημονικά επιθήματα φαίνεται να συνιστούν μια ενδιάμεση κατηγορία από τη στιγμή που φέρουν σημασιολογική οδηγία, και έτσι τοποθετούνται πιο

³¹ Στην αρχική τους χρήση ως επίθετα ορισμένα λήγουν σε *-ίτης* λόγω συμφωνίας με το θηλυκού γένους «λίθος». Ωστόσο σε όλα απαντά και ο αρσενικός τύπος σε *-ίτης*.

κοντά στα λεξικά, συγκριτικά με τα εν γένει παραγωγικά μορφήματα, αφού, επιπλέον, υπόκεινται πιο εύκολα σε δανεισμό. Παραλλάσσοντας ελάχιστα το σχήμα της Αναστασιάδη-Συμεωνίδη [12: 84] μπορούμε να τα αποδώσουμε σχηματικά ως εξής:



Συνεπώς, τόσο η έλλειψη συντακτικής αυτονομίας, όσο και η φωνολογική δομή του *-ίτ(ης)* συνηγούνται στο χαρακτηρισμό του ως επίθημα. Το γεγονός όμως ότι φέρει περισσότερη αναφορική σημασία σε σχέση με τα παραγωγικά μορφήματα του γενικού λεξιλογίου, το φέρνει πιο κοντά στα λεξικά. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ίδια ερευνήτρια, στο ίδιο σημείο, τα επιστημονικά επίθημα βρίσκονται σε μία διαδικασία λεξικοποίησης, σε αντίθεση με την πορεία γραμματικοποίησης που ακολουθεί η πλειονότητα των γλωσσικών στοιχείων.

5 Αναφορές

- [1] Anthony, J. W., R.A. Bideaux, K. W. Bladh & M. C. Nichols (1997-2003). *Handbook of Mineralogy*. Chantilly, VA, USA: Mineralogical Society of America. Διαθέσιμο στο <http://www.handbookofmineralogy.org/>.
- [2] Corbin D. (1987). *Morphologie dérivationnelle et structuration du lexique*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- [3] Corbin D. (1991). Introduction - La formation des mots: structures et interprétations. *Lexique* 10, 7-30.
- [4] De Fourestier, J. (2002). The Naming of Mineral Species Approved by the Commission on New Minerals and Minerals Names of the International Mineralogical Association: A Brief History. *The Canadian Mineralogist* 40, 1721-1735.
- [5] Holton, D., P. Mackridge & E. Φιλιππάκη - Warburton (1999). *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.
- [6] Liddell H. & Scott R. (1996). *A Greek-English Lexicon*, Oxford University Press.
- [7] *Oxford English Dictionary* (2015). Oxford University Press. Διαθέσιμο στο www.oed.com
- [8] Povarennykh, A.S. (1972). *Crystal Chemical Classification of Minerals*. New York, N.Y.: Plenum Press.
- [9] Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. & Α. Φλιάτουρας (2015). Το επίθημα *-άσ(η)* στη βιοχημεία. *Πρακτικά του 10ου Συνεδρίου «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»*, Αθήνα, 76-86.
- [10] Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1992). Η νεοελληνική παραγωγή κατά το μοντέλο της D. Corbin. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα - Πρακτικά της 13ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.*, 7-9 Μαΐου 1992, Θεσσαλονίκη, 505-526.
- [11] Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1994). *Νεολογικός Δανεισμός της Νεοελληνικής: Άμεσα Δάνεια από τη Γαλλική και Αγγλοαμερικανική. Μορφοφωνολογική Ανάλυση*. Θεσσαλονίκη: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων ΑΠΘ.

- [12] Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1997). Γλωσσικές διαδικασίες κατά τη δημιουργία όρων. *Ελληνική γλώσσα και ορολογία - Πρακτικά του Α' συνεδρίου ελληνικής ορολογίας*, Αθήνα, 77-87.
- [13] Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. (2009α). Το μόρφημα *-ίσι(ος)* στη νέα ελληνική, *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα - Πρακτικά της 29ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ. 2008*, Θεσσαλονίκη, 58-73.
- [14] Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (2009β). Ορολογία της Φυσικής Στοχειωδών Σωματιδίων. *Πρακτικά του 7^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου ΕΛΕΤΟ*, Αθήνα, 155-164.
- [15] Βασιλειάδου-Ζάχου, Α., Φ. Δημέλη-Κωνσταντίνου, Μ. Στεπανιάν & Ε. Φίνογλου-Χαρσούλη (2004). *LEXICON - Τετράγλωσσο Λεξικό Επιστημονικών και Τεχνικών Όρων*. Θεσσαλονίκη: University studio press.
- [16] Κλαίρης, Χ. & Γ. Μπαμπινιώτης (2005)⁴. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική - Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- [17] *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής* (1998). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- [18] Μπαμπινιώτης, Γ. (2008)³. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- [19] Παπαναστασίου, Γ. (2001). Γλωσσικός Δανεισμός. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (επιμ.) *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 45-49.
- [20] Πετρούνιας, Ε. (1985). Τα ετυμολογικά λεξικά της νέας ελληνικής και οι ετυμολογίες του λεξικού του Ίδρύματος Τριανταφυλλίδη. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα - Πρακτικά της 3ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ., 26-28 Απριλίου 1982*, Θεσσαλονίκη, 307-416.
- [21] Πετρούνιας, Ε. (1998). Εισαγωγή-Ετυμολογία. Στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, κ' - κγ'.
- [22] Τριανταφυλλίδης, Μ. (1941). *Νεοελληνική γραμματική της δημοτικής*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- [23] *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας* (2014). Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών
- [24] Χριστοφίδης, Γ. (2002). *Σημειώσεις Ορυκτολογίας* (διδασκτικές σημειώσεις). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Άννα Καμπανάρου

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Π.Μ.Σ. Θεωρητικής Γλωσσολογίας, Α.Π.Θ.
Ηλ.ταχ.: ankampan@lit.auth.gr